

To Grandvilkaar.

Meddelt af T. O. Achelis.

I Haderslebiensia Tom. O, Side 175—178 (Raadstue-Arkiv) findes indført i en noget fragmentarisk Form følgende »Grandwinde oc wilkors Breff«, som mangler i Bjerger og Søegaards Samling af Danske Vider og Vedtægter.

Effter som der Vdj... Langsomme... ss sieden fienderne drog aff Landit haff... Verit stoer Vschelligheit oc t[vi]st Imellem oss her Vdj Boldersleff, Anlangendes Voris greiszung, Saa haffuer wy nu Vprettit en gansche grandwinde oc wilkors Breff Imellem osz, att Kon: Mayst: Naffn kand bliffue Ved macht oc dend fattige kand sch[e] saa god ret som den Rige som Effterfølger,

1. for det første schall ingen fordriste sig till, at haffue nogen Saedriffit med Køer eller queg Enten I schou eller mark Paa Koegang blant Enge eller Freye, I huor det vere kand, mens huis som en huer kand nyde, effter sin andehl eller Otting, Paa Koegang eller Fellede, schall hand lade følge Byesens Hiord, oc Hiurde, oc Schall Ingen Vere forschonet, till at Leye og beløhne Bysens Hiurder, eller markfogder som altid tilforne scheid er, Oc huem som sig her Imod moettwilligen upstiller, med sehrdelis Fædriffit eller mehr att Slaa Paa Fæledis mark eller Khogang end hands Otting Kand taahle schall giffue Kon: Mayst: 2 Rix Dahler Brøde.

2. I lige mader schall Ingenn holde det forlagte queeg som er Gieder Huerken Winter eller Sommer, Mehnige mands Kaal Haffuer Husztofft eller Lyker til schade Ved 10 Dahlers brød till Kon: Mayst.

[3] [s]chall oc V. . . gs gierdene effter Louv oc re[t]l oc Byens Leyligheid oc beste, Luckes oc Indhegnis t[i]] retter tid Ved Wilkørs brøde,

4. Schall sig oc Ingen fordriste oc Vnderstaa, att Schlaa strøels Paa Voris fellitz Koegang Ved 1 Rx Dalers brøde, oc till mehnige mand grander En thond Øll.

5. Schall Ingen fordriste sig till, att Slaa Vdj korn eller Høe Høest forend menige mand Ved tager Ved en Rx Dahlers brøde, mens Hans Rasmusen en, 2 Dags Høest eller Slet att Haffue forholden, effter sin Leyligheid.

6. Item schall oc Ingen Legge møddinger Paa Voris fellitz gaade Jord, eller forte Ved en Rix Dalers brøde,

7. Item Huem som Haffuer mehre Queeg Hester eller Hopper end Hand greise kand, Huer Effter sin Otting, Schall aff marken føres, oc Ingen sig att fordriste det till Byen, eller Paa fehlis mark Igien att føre, forind menige mand Haffuer Indførtt aff marken dend sieste kierffue, oc grøde Ved 4 Rx Dahlers brøde till Kon: Mayst: oc en tønd Øll till menige Grander.

8. Schall menige Mand oc grander Naar wy till-siges aff og holdis mend alle Voris Schou førter med waiser att forferdige Ved en Rx Dalers Brøde, till med Schall oc Voris Kirke broer Ved Macht holdis oc Ellers huis mehre byens nottorfftigheid anlanger Saa Vell som diese forskreuen . . . lle Indholdendis,

I Huem so ditte aldeles icke fuldkommer Schall Endel..en Vdgiffue till Kon. Mj. Register som for Schreuen staar, till Ydermehr widnisbyrd oc bekref- [ftelse] haffuer wy samptligen menige Grander oc Naboeer I Boldersleff Voris rette Huszmerker her nedden Vnderschreuen oc Vnderdanigst oc Ve[n]ligen ombedit Voris günstige Hr. Amptmand Welbürdig Georg Von Ahleueltt saa oc som offuer haffuer werit Jürgen Hansen Husfogid Anders sørensen Paa Wor- gaard Hans Bartram I Hadersleff Ridefogder med os till witterligheid att Vnder Schreffue Actum Bolders- leff den 9. April 1640.

Georg von Ahleulde

Jürgen Kamssen, Anders sørens

Hans Bartram, Hans Rasmus

Jep & Jes, Niels N Christens, Jürgen H Niß

Per M Persen, Jep N roßsen, Martius M Hans

Niels V Nißsen, Per P Toyßen, Jürgen X Simons.

Hans V Perßen, Jacob G Matzen, Hans N Toyßen

Rasmus A Jepsen, Per X Schredjee, Jes H Thomß

Jep → Toyßen, Christen V skeens, Hans H Lauertz

Hans H bundß, Marten M Møller.

I det samme Bind, Side 675—678 og 683, staar et »Nyt grand breff« for Rejsby og Kjærbølling:

Kongl. Maytt til Danmarck og Norge Bestalter Herridtzfoget i Huedding-Herrit, Matthias Lange paa Haffuerwadgaard, Peder Gregersen Holm, Herritz

skriffuer, og Peder Lauritzen i Kierbølling Sandemand i forne Herrit gjør her med witterligt At A^o 1725 Mandagen dend 16 Julij, var skiket før os og Nerverende Herritz Mænd de fleeste af Reiszbye Naboer og grande, som loulig Esket og fik en fuld Tingszvinde af 8te Dannemænd, som var Jensz Pederszen, Nielsz Jenszen i Syndernis, Hans Jepsen. Christen Michelszen i Huedding, Anders Nielszen, Eerick Christensen i Brøns, Jens Pedersen i Roagger, og Hansz Skouf i Havervad, Hvilcke for skrefne 8te Dannemænd alle Samdrægteligen Vonde og bekeinde, At de samme Dag saae og hørde, At for Retten blef oplæst een paa behørige Stempelet papier schrefuen, og af de fleeste Reiszbye Naboer unterschrefuen Grandwilkor, hvilcken var Lydende saaledis som effterfølger,

Kiendes vj unterschrefne Reisbye og Kierbølling Lodtz-Eiere og Grande at vj hafuer Samtøckt og indgaaet med hver Andere, at oprette it Nyt grand breff Lydendis saaledis som effter følger,

1. Er vi tilfreds med di 9 Mænd, At de skal Raade i Byen og giøre Vilkor, og som byen er fordeelt udj 4re Fierdinger, og til hver Fjerding hen hører 8te lodtz Eiere, af hvilcke 2de hver Aar i hver Fierding skal være Pandtmænd og see til Byens gavn og Bæste, der foruden ofuer blifuer 5 lods-Eiere, af disse 5 skal Aarligen een Mand have dend samme forrettning, Saa de ere 9 i Tallet til haabe,

2. Geiszlegget Angaaende, haver vi saaledis med hver Andere Vedtagen, at til hver Otting skal Regnes 11 Nøds greise, og 2de Faaer Regnes for it Nøds greise, og en Gaasz for 2 Nøds greisze, og 2 Svin for et Nøds greise.

3. Saa er vedtagen at inttet fremmet Quæg maa tagis til byen og slaaes paa Forten, hvem her inod handler, schal give til Herschabet 1 Rixdaler og til Byen 1 Mk. og schaffe samme Krætter Strax af byen igien, dog her under forstaaes icke hvad en eller Anden sig i Steden for det hand bort soldt hafuer, igien til Kiøber og slaaer paa sin egen Aabenstaaende greisze, men der hos er hand skyldig at give til Kiende hvor hand Kiøber det, og giøre det bevisligt, At sligt tilkiøbte Krætter er kommen fra Sunde Steder,

4. Hvad greiszpengene er Angaaende, skal gives af hvert Nød til dend som haver Aaben greise 12 Sk. Lods-Eierne for sin satte greiszpenge Nermest er berettiget, og Naar Lods-Eierne har faaet greisze til deris Qvæg, maa hvis som er til overs til Inderster i byen bekommis,

5. Ingen maa grave grøning at Age i sin Mødding hverken paa Egen eller Fælligs Grund, Men Heede Jord maa hand grave paa sine Egne schiffter, saa forbydes og ligeledis at ingen maa grave lange sadder at legge Paa Torve stacke, ey heller Maltesadder Videre end paa sin egen Grund,

6. Hvem Motwilligen og med fri forsæt fører Qvæg eller Bester i Anden Mands Eng, eller imellem Kornet, og greiser U-Louligen og kand det ofuer Bevises schal give for Huert gang til Herskabet 1 rdr. Og til Byen en $\frac{1}{2}$ Rdr. og der foruden fornøye dend skade lidende effter Dannemænds tøche, og pandtmændene for deris Umag,

7. Ingen Mands Faar eller fæ maa gaa i sær hiord entten i Faar-Aaret eller effter-høst,

8. Paa Lods-Eiernis Torffueschiffter maa ingen U-Lodtz-Eiere komme at grave uden det er med Lodtz-Eiernis Minde, findes nogen det at gjøre, schal give til Herrschabet 3 Mk. og til Byen 2 Mk.

9. Svinene skal Vere tyderet paa gaden fra Sædens Begyndelse, og til alle slags Korn er indbierget og Være krammet det gandsche Aar igiennem,

10. Bønner, Erter og Boghvede schal Fredes og forskannis lige ved andet Korn, og inttet Krætter eller Bæster at slaa løsz i Marcken men schal for Hyrden, indtil alt Kornet er indbierget.

11. Paa Sædeland og indtægter schal dend lige saa Vel Pløye og besaa sin Agger der ligger uderst, som dend der ligger inderst.

12. Til hver Otting schal Vere til sammen 11 Nøds Greisze, Aarlig ohn gefehr 8te Dage for Voldborigdag skal giøres en Richtig beregning over hvis Krætter der er i Byen at der kand vides en vise Summa om tallet kan opnaaes, at en hver kand faa sin tillagte greisze, Og hvis krætter der findes i Byen Ved dend tiid mere end dend satte Taxt, schal strax schaffes af Byen, og blive borte indtil Riber Merkind, undtagen det som Indersterne i Byen overlades.

13. Huis Brøder, som i disse forskrefne puncter er paalagt til Bonden at schal Betalis, indleveris til en Mand i forvaring og siden i sin Tiid Naar dj fornøden giøris til Byens Beste og gavn anvendis, Dog schal dend som er Brødfeldig der foruden fornøye pandtmændene for deris U-mag,

14. Der som nogen kunde Vere forsømmelig og iche Strax møder Naar der kommer bud at dj skal møde paa Grandstefne, schal give hvert gang hand icke møder 4 Sk.

15. Er der nogen som findes i Marcken om Dagen at plucke Bønner eller Erter, schal til børiligen Straffis, det maa vere Lodtz-Eiere eller Andere hvenit det Vere kand, ingen undtagen schal give 1 Mk til byen og angiveren som Kand gjøre det Beviselig 8 Sk., Men der som nogen befindes om Natten tide, eller under Prædichen i Bønner eller Erter, skal give en Rdr. til Byen. Og angiveren for sin U-mag 1 Mk.

Actum Reisbye d. 12. Julij Anno 1725.

Hr. Søren Vedel	Maltes Bertelsen
Bennet Hansen	Lauridtz Madsen
Hansz Andersen	Jap Jebsen
Laurids Sorensen	Laursz Nielsen
Truels Madsen	Molte Truelisen
Søren Hansen	Hans Nielsen
Christen Jensen	Nis Lauridtzten
Peder Bertelsen	Michel Nisen
Madsz Pedersen	Anders Andersen
Bennet Laursen	Hans Jensen
Jeng Sorens Datter	Knud Nielsen
Truelsz Madsen	Peder Andersen Sild
Hans Christian	Jep Sorensen

Læst paa Hueddingherritz ting for Retten
den 16. Julij Anno 1725, item....

Slutningen mangler, men sammesteds Side 679—682 findes en tysk Oversættelse af dette Grandvilkaar, som efter Ordet »item« har følgende, der mangler i Afskriften af den danske Tekst:

»wahren die mehresten vorhin bemeldte Leute zur Wissenschaft gegenwärtig dasz dieses (!) Grant

Brief der Gestalt wie innen gemeldet consentiret und bekräftiget und eine Dings Winde darüber verlanget und nichts weiter verhandelt worden, attestiren wir mit unserm [!] unterschrifft und vorgedrucktem Pitschafft actum ut Supra.«

